

Lausunto

24.07.2026

Asia: VN/34876/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle rikostiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi annetun hallituksen esityksen (HE x/2026 vp) täydentämisestä

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

OIKEUSMINISTERIÖLLE

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle rikostiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi annetun hallituksen esityksen (HE x/2026 vp) täydentämisestä

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/34876/2025

Vastausaika päättyy 3.8.2026

Tuomariliiton lausunto:

Luonnoksen vaikutustenarvioinnissa todetaan, että pakkokeinolain 10 luvun mukaista sijaintitiedon hankkimisen toimivaltuutta arvioidaan käytettävän vuositasolla yhteensä ainakin sadoissa tapauksissa. Vaikka osa asioista ei tule tuomioistuimen päätettäväksi ja vaikka uusi toimivaltuus saattaa korvata jossakin määrin televalvonnan käyttöä, on todennäköistä, että tuomioistuimiinkin tulee käsiteltäväksi vuositasolla satoja tapauksia. Pelkästään tämä uudistuksen arvioidaan vaativan yhden henkilötyövuoden lisämäärärahaa tuomioistuimille.

Tässä lakiehdotuksessa säädetyt uudet toimivaltuudet tulevat koskettamaan ainoastaan Helsingin käräjäoikeutta ensiasteena ja Helsingin hovioikeutta kanteluasteena, joten sillä ei ole suoria vaikutuksia muihin tuomioistuimiin.

Tuomariliitto kiinnittää huomiota siihen, että viime vuosina on tehty useita pistemäisiä lainsäädäntöuudistuksia, joiden aiheuttama lisätyömäärä on arvioitu joko vähäiseksi kuten tässä tai

kokonaan olemassaolevan määrärahakehyksen sisällä toteutettavaksi. Arviot työmäärästä ja sen taloudellisista vaikutuksista ovat Tuomariliiton käsityksen mukaan olleet jatkuvasti alimitoitettuja. Myös näiden uudistusten kumulatiivinen vaikutus on toistuvasti jäänyt arvioimatta ja huomioimatta, mikä on johtanut siihen, että tuomioistuinten työkuorman lisäys on jäänyt kokonaan huomioimatta. Tämä kehitys on omiaan kuormittamaan jo valmiiksi aliresursoituja tuomioistuimia.

Pakkokeinot ovat kiireellinen asiaryhmä, jonka ratkaisemiseen tuomioistuimessa tulee varata päivystysluontoisia resursseja. Sanomattakin on selvää, että nämä sidotut ratkaisijaresurssit ovat poissa muiden tuomioistuimessa ratkaistavana olevien asioiden käsittelystä. Kun tarvittavia lisämäärärahoja ei ole muutosten yhteydessä osoitettu, menettely edelleen pidentää nyt jo sietämättömällä tasolla olevia käsittelyaikoja Helsingin käräjäoikeudessa ja Helsingin hovioikeudessa.

Muut huomiot

Tuomariliitto toteaa, että rikostiedustelua on hallituksen toimikaudella muutettu laajalti uhkaperusteiseksi.

Tuomioistuinten kannalta on keskeistä se, miten tiedustelukeinojen käytön edellytyksiä arvioidaan ja millaista selvitystä tuomioistuimelle tulee esittää, jotta tuomioistuimella on myös tosiasiallinen mahdollisuus valvoa luvan myöntämisen edellytyksiä. Rikostiedusteluun liittyvän tuomioistuimen päätöksenteon keskeisenä tehtävänä on varmistaa perusoikeuksiin puuttuvien tiedustelumenetelmien lainmukaisuus ja oikeasuhtaisuus. Täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden puutteet ovat olleet uhkaperusteista rikostiedustelua koskeneiden lakiehdotusten keskeinen ongelma.

Tuomariliiton näkökulmasta perusoikeuksien turvaaminen ja päätösten kohteen ja myös lainsäädännön soveltajan oikeusturva edellyttää selvästi täsmällisempiä säännöksiä.

Myös perustuslakivaliokunta on todennut, että osittaismuutokset ovat omiaan vaikeuttamaan kokonaiskuvan saamista esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädännöstä ja sen vaikutuksista ja niiden toimivuutta ja hyväksyttävyyttä tulisi kattavasti selvittää (PeVL 98/2022 vp, kohdat 1–3).

Lausunnon valmistelu

Lausuntoa on valmisteltu Tuomariliiton oikeuspoliittisessa valiokunnassa. Lausunnon on valmistellut kärjätuomari Johanna Helminen.

Tuomariliiton hallitus on käsitellyt lausunnon.

Helsingissä 24.7.2026

Suomen tuomariliitto – Finlands domareförbund ry

Tuuli Vänskä

Johanna Helminen

puheenjohtaja

varapuheenjohtaja

Helminen Johanna

Suomen tuomariliitto - Finlands domareförbund ry